

'ACHTERAF BESEF JE PAS HOE VAAK JE DOOR HET OOG VAN DE NAALD BENT GEKROPEN'

Rinus Minkhorst (geboren in 1926) was één van de 800 mannen op het Mannen-eiland. Hij heeft goede herinneringen aan die periode: er werd veel gelachen. Toch heeft hij ook gevaarlijke momenten beleefd. Pas achteraf besepte hij aan welke gevaren hij heeft blootgestaan, en hoeveel geluk hij in deze oorlogsjaren heeft gehad.

Toen de oorlog uitbrak, was Rinus Minkhorst 14 jaar. Voor een opgroeiende jongen waren de oorlogsjaren best interessant, vindt hij. "Je had nogal wat geld op zak, dankzij de tabaksteelt, die een aardige duit opbracht. Daarbij had ik geen last van bijvoorbeeld de Arbeitseinsatz. Daar was ik te jong voor. Mijn oudere broer had pech: hij werd wèl opgeroepen."

Net als zoveel dorpsgenoten, verwachtte ook Rinus dat in september 1944 de bevrijding op komst was. Er waren veel vliegtuigen in de lucht, de Duitse soldaten trokken zich terug.

"Tenminste, dat dachten we. Het was een chaos van jonge en oude soldaten die als kippen zonder kop door de omgeving renden. Toen de gevechten tussen de bezetter en de geallieerden te heftig werden, konden we niet langer in het ouderlijk huis aan de Molenwei in Bemmelerdijk blijven. Met beddengoed op het hoofd als bescherming tegen het granaatvuur zijn we naar ons eerste adres bij Lamers aan de Oude Wei gegaan. Verschillende families leefden daar bij elkaar en sliepen op de deel. We zaten midden in de frontlinie.

Op een dag werd ons kleine paard, een zogeheten hit, door granaatvuur getroffen. Als het even rustig was, probeerden we de koeien te melken. Elke keer als er weer een granaataanval was, holden we met de volle emmers zo snel we konden terug. Door het schudden viel de helft er onderweg al uit.

We zijn maar een paar dagen bij Lamers gebleven. Met onze koffers op een handwagen en op kruiwagens trokken we verder naar de familie Vernooij in Haalderen. In Haalderen is heel erg hard gevochten; het spookte er enorm. Daarom kwamen de mensen ook bij elkaar om veiligheid, steun en warmte te vinden. Volgens mij zaten op de boerderij van Vernooij wel 200 mannen, vrouwen en kinderen. Eén pater had de leiding op zich genomen, want er kwam heel wat bij kijken met al die mensen op een kluitje.

Eten was er genoeg. Elke dag sneuvelden er wel een paar koeien en varkens door de aanhoudende granaataanvallen. Ook hadden we aardappelen in overvloed. In een apart stookhok was onze kok, Wim Gerritsen, druk in de weer om het eten voor al die hongerige monden te verzorgen. Hij was gewend om te koken; dat deed hij altijd al voor zijn broers, voor wie hij ook het huishouden deed. Wie eet, moet af en toe ook naar het toilet. Je kunt je voorstellen hoe dat gaat met 200 personen. Sommigen deden hun behoefte in het gangpad tussen twee schuren, omdat ze niet naar buiten durfden, waar een grote ton stond met een plank erop. Vooral voor de vrouwen was dat een onprettige zaak: zij droegen in die tijd nog rokken tot aan de grond."

In de rats

Uit nieuwsgierigheid over hoe het in zijn geboorteplaats toging, besloot Rinus op een dag met een paar jongens richting Bemmelerdijk te gaan. Het werd een hachelijk dagje.

"Halverwege kwamen we een stel Duitsers tegen, die ons meenamen naar hun uitkijkpost: de noodschoor op de dijk, de Ronduit. Van een paar hoge pieten moesten we gaan zitten en afwachten. We hebben zeker twee uur lang in de rats gezeten, want we hadden geen idee wat ze met ons van plan waren. Pas na een hele tijd lieten ze ons gaan.

Maar onder aan de dijk bij Lamers, waar nu de gemeentewerkplaats is, liepen we wéér een stel Duitsers tegen het lijf die onze persoonsbewijzen afnamen. We konden ze volgens hen 's avonds in de kerk in Haalderen weer ophalen. Zij woonden in de pastorie bij de pastoor. Wij hebben de verdere dag en avond in de kerk gezeten, in de hoop dat we onze papieren terug zouden krijgen. Maar nee hoor. Onze ouders waren natuurlijk flink ongerust, ze wisten niet waar we bleven. Gelukkig bracht pater van Moorsel

ze op de hoogte van alle gebeurtenissen. Die man heeft sowieso veel voor de dorpsbevolking gedaan."

Door het constante granaatvuur in Haalderen was de kans groot dat er dodelijke slachtoffers zouden vallen. "Op een nacht gebeurde dat ook. Een granaatscherf sloeg door de achterdeur van de boerderij. Vlakbij, in de paardenstal, sliep de familie Van As. De vader was op slag dood door een scherf die hem de keel afsneed. Een andere vrouw kwam overeind, en ook zij kreeg een snee in haar hals. Gelukkig was ze niet dood. Het was allemaal erg beangstigend.

De volgende dag hebben we mijnheer Van As op een dresseerkar geladen en hem naar het kerkhof gebracht. Terwijl we van alle kanten met mortiervuur bestookt werden, hebben we hem begraven. Ik snap nog steeds niet hoe we de dans zijn ontsprongen. Deze gebeurtenissen staan me nog zo helder voor de geest alsof het gisteren is gebeurd."

De Leemkuil

De Bemmelse evacués die naar Haalderen waren getrokken, gingen samen weer terug naar hun dorp. Onder hen bevond zich ook de familie Minkhorst. Rinus: "Het was een hele stoet, zeker zo'n 50 tot 60 personen. Onderweg zagen we dode mensen en dieren langs de weg liggen.

We kwamen terecht op De Leemkuil; de eigenaar Costermans zat bij z'n broer in Beuningen. In het dorp liepen wachters met een oranje band om de arm die meenden dat ze de lakens uit konden delen.

We waren nog niet zo lang terug in Bommel, toen de boerderij van de familie Vernooij in vlammen opging. Om ons nuttig te maken, gingen we de varkens vangen die los

rond liepen. Ik heb zelf diverse keren met een Duitse bajonet - die langer waren dan de Engelse - varkens doodgestoken. De kadavers werden het bestelbusje van Toon Derks ingehesen en naar Nijmegen afgevoerd. Op het laatst was er geen varken meer te bekennen, want de Amerikanen schoten alle varkens dood alsof het wilde zwijnen waren.

Op De Leemkuil was de paardentuigenkast ingericht als gevangenis. Jan Pauwels uit Ressen heeft er verscheidene keren ingezet, omdat hij dienst weigerde en ook vanwege wapenbezit. Ja, dat was een beste!"

" Met de kerst hadden we 's nachts spervuur van de Duitsers, die met een groep van 40 man vlakbij ons zaten. De volgende morgen stonden ze bij bakkerij Derksen op de stoep als krijgsgevangenen.

Diezelfde nacht hadden we ook nog een inslag van een blindganger. Dotje van bruur Spanbroek stond in de paardestal te plassen toen de klap kwam. Hij zat helemaal onder de stront, maar mankeerde verder gelukkig niets.

Eén paard miste een hoef, omdat de blindganger precies op die plek gevallen was. Het dier moest later afgemaakt worden. Pas achteraf besef je hoe vaak je door het oog van de naald bent gekropen. Er deden zich zó veel gevaarlijke situaties voor, dat ik nu nauwelijks kan begrijpen datje het er steeds opnieuw levend vanaf bracht_"

Gezellige ploeg

Omdat deze 'kleine schermutselingen', zoals Rinus ze noemt, de hele winter door plaatsvonden, moesten de mensen opnieuw uit Bommel vertrekken.

"Dat was het moment waarop onze familie uiteen viel. Mijn op één na oudste broer zat allang ondergedoken op een geheim adres, dankzij de inspanningen van veearts van der Born. Mijnjongere broer Gerrit vertrok naar België, zodat onze oude buurman, samen met mijn ouders en mijn jongste broer mee naar Brabant kon. Met mijn oudste broer Jan bleef ik in Lent, op het Manneneiland. Tja, de mannen tussen 18 en 35 jaar moesten achterblijven voor de voedselvoorziening. Met een heel stel woonden we in het huis van zaadhandel Evers. Daar waren Jan Bremen uit Bommel, Bernhard te Dorsthorst uit Driel en Herman Veens uit Herveld. Naast de winkel van Dorus Bremen in de Steltsestraat zat ook een aantal mannen bij elkaar: Piet Buis uit Bommel, Dik Wijkniet uit Herveld, Jaap Maalsen uit Eist en Wout van Lent uit Oosterhout. Het was een heel gezellig stel. Wat hebben we samen gelachen! We aten altijd bij de nonnen in het klooster voor f 2,50 per dag."

"Maar, het was niet alleen maar gezellig; er moest ook gewerkt worden. Ik was ingedeeld bij de dorsploeg. We dorsten overal: in Eist, Valburg, Ressen. Op een goede dag waren we bezig bij Sanders op Merm, toen ineens een stel Duitse soldaten met het geweer in de aanslag binnenkwam. We schrokken ons kapot, maar gelukkig trokken ze verder. Dezelfde avond kwamen we ze weer tegen: toen we terug reden naar Lent, stonden ze als krijgsgevangenen op de stoep bij bakker Van Setten in Ressen. Mijn broer Johan was ingedeeld bij de appelploeg. Op een dag moesten we wijn halen bij Taminiau, tegenwoordig Heinz in Eist. Dat was een groot succes: we werden allemaal apelazarus en namen ook nog wijn mee voor onderweg. Toon van Kempen, uit de Schoolstraat in Lent, was zó dronken, dat we hem vanaf het Witte Huis in een kruiwagen naar huis hebben gereden. Daar hebben we hem in de tuin omgekiept. Ach, we waren allemaal zo jong en baldadig. Vergeet ook niet dat er helemaal geen vrouwen op het Manneneiland waren. Ja, er was één vrouw in burgerkleren en dan had je nog de nonnen in het klooster. De 800 mannen in Lent, Ressen en Oosterhout zaten feitelijk op een droogje."

"Op 24 april 1945 zijn mijn broer en ik voor het eerst weer naar Bemmelen geweest met een pasje, om de boel een beetje op te knappen. We hebben een stukje land omgespit en aardappels gepoot. Overal lagen geweren, patronen, helmen en kledingstukken. Achter ons weiland, bij mulder Meurs aan de dijk, waar nu Jansen graanhandel zit, was een schuur met munitie geëxplodeerd. Gelukkig gebeurde dat toen we in Haalderen waren. Tot honderden meters in de wijde omtrek lagen scherven en projectielen. Het was een hele klus om dat allemaal op te ruimen. Dat deed je zelf want in die dagen bestond de mijnopruimingsdienst nog niet. Na de bevrijding kwamen de mensen druppelsgewijs weer terug naar Bemmelen. Ook mijn ouders keerden terug uit Brabant. Ze brachten een paar meubels mee. Die kwamen heel goed van pas, want bijna alles was weg: door de Engelsen meegenomen of opgestookt voor een vuurtje om op te koken."

"Eigenlijk hebben we nauwelijks feest gevierd met de bevrijding. We zijn wel een avondje gaan stappen in Nijmegen, maar dat écht uitbundige geveest waarover je op de radio hoorde, nee dat hadden we niet. Ik denk dat we daar weinig behoefte aan hadden. We waren alleen maar blij dat we weer naar huis mochten en weer bij elkaar waren."